

Óperenciás műhely

Minimum 2x60 perces komplex szövegfeldolgozó foglalkozás
(magyar, vizuális kultúra, kreatív írás)

Miről szól ez a tanegység?

Az Óperenciás tenger a népmesék jól ismert tengere, de Finy Petra verséből azt is megtudhatjuk, milyen lehet az Óperenciás ember. A gyerekek egy-egy kollázsban képileg is megfogalmazzák róla az elképzelésüket. Mesetársa Dávid Ádám Tetkója, a tengerész, akinek kalandjait vagy dalait írásban is megfogalmazhatják a gyerekek. Végül eljuthatnak önmagukhoz, a saját „tengerész” vagyis énképük jövőbe vetített játékáig, Kovács András Ferenc Bolondos énekén, képzeletbeli utazásán keresztül.

Áttekintő vázlat

4.1 Óperenciás ember	min. 60 perc
4.1a Ki lehet az Óperenciás ember?	25 perc
4.1b Óperenciás ember	min. 35 perc
4.2 Tetkó, a tengerész	60 perc
4.2a Ki lehet Tetkó, a tengerész?	25 perc
4.2b Tetkó kalandjai	35 perc
4.3 Lehetnék tengerész 60 perc	
4.3a Bolondos ének 15 perc	
4.3b Mi lehetnék 45 perc	

Összesen: min. 3x60 perc

Előkészületek

Tervezzük meg okosan a foglalkozást: a három vers feldolgozása egymásra épül, tehát együtt, de külön egységekben, más-más alkalommal is elvégezhető. Műhelyfeladatokról van szó, ezért kezelhetjük lazábban, nem szigorú rendben a feladatsort.

A kollázs anyagait gyűjtsük össze, kiegészítve a tengerre, tengerpartra emlékeztető anyagokkal, kellékekkel. Jó, ha tudunk szerezeni egy-két nagyobb tengeri kagylót is, amiben meghallgathatják a gyerekek a „tenger”, illetve „Tetkó” hangját.

4. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Finy Petra:

Az óperenciás ember

Dávid Ádám:

Tetkó, a tengerész

Kovács András Ferenc:

Bolondos ének

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

Kollázs anyagai, eszközei

Tengeri kagyló(k)

Írólap, rajzeszköz

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Verbális és képi fantázia fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Jellemzés a név alapján
Versolvasás, összehasonlító jellemzés
Kollázskészítés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Kollázshoz szükséges anyagok, eszközök

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Verbális fantázia fejlesztése szövegértő és kreatív írás gyakorlatokon keresztül.

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Óperenciás ember

min. 60 perc

4.1a Ki lehet az Óperenciás ember?

25 perc

Vessük fel a kérdést a gyerekeknek, hogy szerintük ki lehet az Óperenciás ember! Ötleteljünk, beszéljessünk, majd mindenki írja le röviden, néhány mondatdal, hogy ő milyennek képzei el!

Ha elkészültek, mindenki olvassa el magában **Finy Petra: Az óperenciás ember** című versét! Keressék meg az azonosságokat és a különbségeket a saját elképzelésük és a vers között, majd mindezt osszák meg a többiekkel!

Feltehetjük azt a kérdést is, hogy kinek melyik Óperenciás ember tetszik jobban, és miért.

Vedd figyelembe!

Az Óperencia jelentése a *Magyar etimológiai szótár* szerint: óperencia – egy képzelt messzi tenger neve (népmesékben): még az Óperencián (Óperenciás tengeren) is túl. Valószínűleg magyaros szóalakulat, amely a régebbi Ober-Enns ('Felső-Ausztria', tkp. az Enns folyó felső vidéke) vagy az Ob der Enns ('az Ennsen túli') osztrák-német tartománynévből keletkezett. Az osztrák hadseregben szolgáló egyszerű falusi magyar katonák számára ez már afféle „világ vége” volt, így lett a világvégi képzelt tenger neve is. (Ezt az információt nem kell a gyerekekkel megosztani, de jó, ha a pedagógus tudja.)

4.1b Óperenciás ember

min. 30 perc

A gyerekek készítsenek kollázsképeket az „Óperenciás ember” címmel! A szokásos papír, textil- és kiegészítő dekoranyagokon kívül használhatunk most kisebb kagylókat, csigákat, de akár mohát, zuzmót, kavicsokat, homokot is. Az elkészült művekből rendezzünk kiállítást, Óperenciás-galériát (például kifeszített zsinegkre csipeszelve a képeket)!

4.2 Tetkó, a tengerész

60 perc

4.2a Ki lehet Tetkó, a tengerész?

25 perc

Az Óperenciás emberhez hasonlóan beszélő név Tetkó, a tengerész is. A neve alapján milyenek képzelitek el Tetkót?

Gyűjtsünk külső és belső tulajdonságokat, amelyeket felírhatunk a táblára (vagy cédulákra, melyeket Blu-Tack gyurmragasztóval tűzhetünk fel)!

Olvassuk fel **Dávid Ádám: Tetkó, a tengerész** című versét, és a vers alapján is gyűjtsük össze Tetkó külső és belső tulajdonságait! Miben egyezik, miben hasonlít, és miben különbözik a két tulajdonságcsoport?

4.2b Tetkő kalandjai

- Ki lehet a vers mesélője? Ki beszél itt a barátjáról?
- Hogyan tartja vele a kapcsolatot?

Volt már a kezetekben tengeri kagyló? Tartottátok a fületekhez? Mit hallottatok benne?

Mondják, hogy ez a „tenger zúgása” – Valójában környezeti zajokról van szó, például ahogy a levegő átjárja a kagylót vagy a vér áramlik a fejünkben, mind visszhangzik a kagyló üregeiben, felerősödik és tisztán hallhatóvá válik a fülelő számára. A kagyló rezonátorként működik, mint egy hangszerdoboz.

A versben ez a tengerhangot megidéző „hangszer” Tetkővel tart kapcsolatot. A vers mesélője a kagylón keresztül „éri el” barátját.

Érjük el mi is Tetkőt, beszéljünk vele, aztán meséljük el egy kalandját vagy írjuk le egy dalát! A gyerekek fogalmazzanak meg írásban egy Tetkő-kalandot, vagy írjanak egy dalt, amit Tetkő morog, dúdol vagy énekel közben!

Az arra vállalkozók végül felolvashatják írásaikat.

Vedd figyelembe!

A vers az úgynevezett ambroziánus himnusz versformájában íródott, amiben jambusok és spondeusok váltakoznak, és a jellemző sormetszet: 5|3. Lásd például az első versszakot (ütemhangsúly-sormetszet, időmérték-verslábak, szótag-szám és rímképlet szerint):

<u>Van</u> egy <u>barátom</u> <u>é</u> nekem,	U – U – U – U –	5 3 a
<u>mo</u> gorva, <u>lu</u> sta és <u>me</u> rész.	U – U – U – U –	5 3 b
<u>Hozzá</u> szól messzi <u>é</u> nekem.	-- -- U – U –	5 3 a
<u>Ki</u> ő? <u>Tet</u> kő, a <u>te</u> ngerész!	U – -- U – U –	5 3 b

Ha a verset hangosan mondjuk, mondogatjuk, figyelhetünk erre a dallamosságra is. A vers erős lüktetése a hullámváz érzetét kelti, vagy a hajóét, amin csak tengerészléptekkel lehet haladni.

A tengerészjárást is kipróbálhatjuk (oldalirányban kitámasztással lépkedünk).

4.3 Lehetnék tengerész

60
perc

4.3a Bolondos ének

Olvassuk fel a gyerekeknek **Kovács András Ferenc: Bolondos ének** című versét!

- Mit gondoltok, ki beszél a versben?
- Mi minden lehetett volna az illető? Mi lett végül is?

15
perc

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Tulajdonságok gyűjtése név alapján Vers olvasása, tulajdonságok összehasonlítása
Kreatív írás: kalandos történet vagy dal

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Tengeri kagyló(k)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Képzeljük el, mi lehet belőlünk a jövőben!

JEGYZETEIM

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása és értelmezése
Fantáziajáték: jövőképek
Kreatív írás: leírás, történet vagy lista
Rajzos illusztráció
(Ritmusjáték, szógyűjtés, szerepvás írása)

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Írólap, rajzeszköz

- Miért beszél múlt időben? (Már olyan öreg? Vagy képzeletben előre ugrik az időben, tehát egy „időutazó”?)

Olvassátok el önállóan is a verset! Sikerült mindent felsorolni, ami lehetett volna? Esetleg kihagytunk valamit?

4.3b Mi lehetnék

Ha te beszélhetnél erről, mi lehetnél még?

Beszélgetés közben a gyerekek mondják el szabadon az elképzeléseiket!

45
perc

Majd fogalmazzák meg „Lehetnék...” címmel vagy kezdéssel a gondolataikat! A fogalmazás kibonthatja egyetlen foglalkozás lehetőségeit, képzelt kalandjait. De lehet listát is írni, minden „tételt” kiegészítve egy-egy jellemzővel, érdekes gondolattal. S végül rajz, esetleg képregény is készülhet az írás mellé.

Végül a vállalkozók olvassák fel írásaikat, mutassák be rajzaikat!

Variáció

A *Bolondos ének* is az ambroziánus himnusz versformájában íródott, csak egy kicsit bonyolultabb strófaszervezettel:

<u>Le</u> hettem volna <u>te</u> ngerész:	U - - - U - U -	5 3 a
<u>is</u> merne <u>min</u> den <u>ó</u> ceán,	- - U - U - U -	5 3 b
<u>me</u> sés <u>sz</u> iget, <u>hét</u> <u>kont</u> inens,	U - U - - - U -	5 3 x
<u>hab</u> verte <u>vá</u> ros - <u>ó</u> , de <u>hán</u> y!	- - U - U - U -	5 3 b
<u>Rám</u> várna <u>ring</u> ó <u>mes</u> zi föld,	- - U - - - U -	5 3 x
<u>hov</u> á <u>haj</u> ó csak <u>el</u> vihet -	U - U - U - U -	5 3 c
<u>foga</u> dna <u>pá</u> lmás <u>part</u> szegély,	U - U - - - U -	5 3 a
<u>nap</u> fény és <u>paj</u> kos <u>delf</u> inek...	- - - - - - U -	5 3 c

Jól megfigyelhető az 5|3 sormetszetű sorok záró ütemének azonos ritmikája.

Gyűjtsünk még ehhez hasonló, tá-ti-tá ritmusú szavakat, kifejezéseket: tengerész, óceán, kontinens...! (A ritmuskapcsolat önálló verslábként is értelmezhető, neve: krétikus.)

Írjanak a gyerekek „Lehettem volna...” strófakezdéssel egy verset az öreg Tetkó nevében! Képzeljék el, hogy a tengerész hallgatja a hullámverést, a távolba néz, elmereng, és arra gondol, mi minden lehetett volna, és végül mi lett.

A gyerekek által írt vers is követheti a jambikus forma hullámszó ritmusát, de nem baj, ha eltér tőle. Engedjük, hogy saját ritmusérzékükre hagyatkozva írják a verset, akik erre vállalkoznak!

